

A, Á

aba fn ◇ gyapjúfonálból szőtt, vastag szövet, posztó

abajdoc fn és mn ◇ kevert gabona, amelynek fele búza, fele rozsz

◇ keverék, szemetes gabona

◇ vegyes; kevert

abajgat ige ◇ (állatot, ritkán személyt) kiabálva, kurjongatva hajszol, kerget

◇ (személyt, ritkán állatot) zaklat, nyugtalanít

◇ (tárgyat) piszkál; lökdös; minduntalan hozzányúl; macerál

◇ (személyt) kergetés, hajszolás közben üt, ver ◇ ordítva kiabál; óbégat

abajog, abajg ige ◇ kiabál; ordít; óbégat

◇ fecseg; cseveg; tereferél

◇ panaszkodik; siránkozik; kesereg

abaposztó fn ◇ rackajuh v. kecske szőréből készült festetlen, durva posztó

◇ ilyen posztóból varrt felsőruha

abárol ige ◇ (különösen zöltséget, gombát, hurkatötléket, szalonnát) forró vízben puhít, fonnyaszt; abál

abcúg isz ◇ (rendszerint politikai szónokkal szemben felkiáltásként a nemtetszés, visszautasítás kifejezésére:) le vele!, nem kell!

abcugol ige ◇ vmely nyilvános megmozduláson, politikai gyűlésen haragja kifejezéséül „abcúg” (le vele!, ki vele!) kiáltással ócsárol, gyaláz vkit, esetleg lehurrog, kifütyül

ábdál ige ◇ készít, nagyjából csinál meg vmit

ábécés fn ◇ az elemi iskola első osztályának tanulója; ábécét tanuló gyermek, személy

ablak fn ◇ a cenzúrázott szöveg üresen maradt helye (újságban, folyóiratban)

ablakfia fn ◇ ablakkeretbe foglalt üvegtábla; ablaktábla; ablakszem

ablakkosár fn ◇ az ablakra biztonsági okból betérés, kiesés ellen felszerelt, rendszerint kifelé öblösödő, olykor díszes vasrács

ablaklevél fn ◇ ablakszárny

ablakos mn ◇ hézagos; lyukas

ablakpárna fn ◇ ablakba tett párna, amelyre rákönyökölnek

ablegátus fn ◇ küldött; megbízott képviselő; követ

abnegáció fn ◇ áldozatkészség

abonál ige ◇ előfizet; megrendel

abonens fn ◇ vmire előfizető személy

aboníroz ige ◇ bérel

abonement fn ◇ bérlet

abora fn ◇ széna- v. takarmánytartó alkotmány, amely négy faoszlopból s rajtuk le- és felcsúszthatató könnyű fedélből áll

ábra fn ◇ emberi alak, arc rajza

abrak fn ◇ kijáró porció, étel; adag; rész

◇ kenyér; eleség; élelem

abrakadabra, ábrakadábra fn ◇ elején v. végén v. elején is, végén is egy-egy betűvel fogó sorokban leírt, sokféle irányban olvasható, értelmetlen szócsoport, amelynek régente mágikus erőt tulajdonítottak

◇ amulett, talizmán, amelyre ilyen alakzat van felírva

abrakol ige ◇ (személyt, főleg gyermeket büntetésből) üt, ver

ábrakötet fn ◇ album

ábránd mn ◇ ábrándos; érzelmes

ábráz¹ fn ◇ forma; jel

◇ kép; alak

◇ ábrázat; arc

ábráz² ige ◇ megmutat; mutat

ábrázat fn ◇ forma; alak; megjelenés; külalak

abriktol ige ◇ oktat; betanít; kiképez; megtanít; kioktat

◇ fegyelmez; rendszabályoz; fenyít

◇ ütlegel; ver

abroncs, abrincs fn ◇ fejen v. felső karon díszként viselt fémszalag, lapos karika, pánt

abronica fn ◇ vízhordó rúd

abrosz fn ◇ lepel; lepedő; ponyva

◇ térkép

abszencia fn ◇ mulasztás; távollét

abszolúte hsz ◇ korlátlan hatalommal; önkényesen

abszolútus mn ◇ felmentett; mentes; felszabadított

abszolvál ige ◇ katolikus pap a gyónásban feloldoz vkit

acat fn *lásd aszat*

acatol ige *lásd aszatol*

acci- *lásd akci-*

acél fn ⇨ tűz csiholására való acéldarab

⇨ szűrő-vágó fegyver, főleg kard

acélcsat fn ⇨ gyűrű; karika

acélparipa fn ⇨ lokomotív; mozdony; vasút

acintos mn ⇨ kemény; szilárd

acogat ige ⇨ dorgál; korhol; fedd

acqu- *lásd akv-*

acsa fn ⇨ szitakötő

acsari mn ⇨ fanyar, savanykás, fanyarkás, savanyú (bor)

⇨ vigyorgó, nevetgélő (személy)

acsarog ige ⇨ (személy) rendszerint toporzékolva, dühösen kiabál v. sír

⇨ (kutya) megkötve v. kerítés mögé zárva, tehetetlen dühvel, fogát vicsorgatva ugat

ács mn ⇨ (rendszerint mulatás közben, muzsikáló cigányokhoz:) állj!, hagyd abba!, hallgass!, csönd legyen!

ácsik fn ⇨ gyermekállóka, amelyben a gyermek járni tanul; járószék

ácsingózik ige ⇨ vmire vágyakozva időzik, álldogál; ácsorog és les, vár vmire

acskó fn ⇨ zacskó; tasak

ácsori¹ mn ⇨ ácsorgó; álldogáló

ácsori² mn ⇨ vigyorgó; nevetgélő

⇨ meggondolatlan; vigyázatlan

ácsorog ige ⇨ kívánczik, vágyódik vmi után; ácsingózik vmire

ad¹, ad ige ⇨ milyen termést hoz, anyagot, energiát szolgáltat

ad² ige ⇨ eljátszik; szerepel; alakít

adagium fn ⇨ példabeszéd; bölcs mondás; közmondás

adalék fn ⇨ adomány; felajánlás; hozzájárulás

adamas, adamaskő fn ⇨ gyémánt

ádázik ige ⇨ dühöng; dühösködik; őrzöng; átkozódik

⇨ dühít; dühösít; felingerel

addenda fn ⇨ kiegészítés; pótlás

addigelé hsz ⇨ azelőtt; korábban

addiglan hsz ⇨ addig; odáig; eladdig

adjuztáció fn ⇨ kiigazítás; kiegészítés; pótlás

adjuztál, agyusztál ige ⇨ üt, ver, püföl vkit

⇨ használatra, viselésre alkalmassá tesz

adjuváns fn ⇨ segédtsizt

⇨ uralkodók, államfők mellé beosztott, rendsze-

rint magasabb rangú tiszt; hadsegéd; szárnysegéd

adminisztrál ige ⇨ igazgat; irányít; vezet

adminisztrátor fn ⇨ vmely birtoknak, vagyonnak, javaknak megbízott kezelője, gondnoka; jószágigazgató

⇨ kormányzó; helytartó; előljáró

adogat ige ⇨ (áruicikket) árusít, kicsiben ad

adony fn ⇨ támasz; támaszték

adorál ige ⇨ csodál; imád; istenít

adóslevél fn ⇨ a hitelezőnél levő magánokirat, amelyet az adós állít ki annak bizonyosságául és elismeréseként, hogy tartozik neki vmivel; elismervény; kötelezvény

adóvevő fn ⇨ nyereszkdő; haszonleső; spekuláns; üzér

adrez, adressz fn ⇨ lakáscím; levélcím; címzés; cím

adrezzál ige ⇨ (postai küldeményt) megcímez, címet ír rá; címez

adta mn ⇨ (szelídebb érzések, kedveskedés, sajnálkozás v. erősebb indulat, bosszankodás kifejezésére:) semmirekellő, haszontalan (személy)

adulár fn ⇨ féldrágakő

adulterium fn ⇨ házasságtörés; hűtlenség; félrelépés

aeroplán fn ⇨ repülőgép

áer fn *lásd ájer*

affabilis, affábilis mn ⇨ nyájas; udvarias; kedves; szívélyes

⇨ leereszkdő; lenéző; fölnyes

affekta fn ⇨ kényeskedő, pózolja szenvedő, modorosan panaszkodó személy

affektál ige ⇨ színlel; tettet; mímel; alakoskodik; megjátssza magát

affér fn ⇨ párbaj; csatározás; csetepaté; tusa

afficiál ige ⇨ meghat; megindít

affiniál ige ⇨ hat; hatással van; kihat; befolyásol; érint

affinitás fn ⇨ rokonság; vonzódás

affirmáció fn ⇨ állítás; kijelentés; nyilatkozat; vélemény

affixum fn ⇨ kiegészítés; tartozék; pótlék

⇨ melléklet; pótkötet

áfium fn ⇨ csalétek; csapda

⇨ mákony; ópium; kábítószér

ág fn ⇨ hónalj; tő; vég

⇨ patak; vízfolyás; folyóág

aga fn ⇨ katonai vagy más egység (pl. céh) élén álló személy; török főtiszt

⇨ a szultáni udvar tisztviselője

ágál ige ⇨ pert folytat; perel

⇨ keresetet, pert indít; perbe kezd

⇨ (színdarabot) előad

⇨ dicsekszik; hetvenkedik; henceg

⇨ hangoskodik; lármázik; zajong

agancsár fn ⇨ szarvas

ágár fn ⇨ fűzcserjékkel benőtt zátony

agaras fn ⇨ ágárgondozó; ágárpecér

ágas mn és fn ⇨ a gémeskút kiásott része melletti a földbe erősített, felül kétágú fa, amely két ághoz erősített tengelyen mozog a kútgém; kútágas

⇨ földbe ásott fagerenda, amelybe ferdén felfelé álló facövekeket ékelnek, v. kivágott fatörzs, amelyen meghagyták az ágak csonkjait rendszerint azzal a céllal, hogy edényt, tejesköcsögöt stb. akasszanak rá

⇨ földbe vert hegyes rúd, amelynek kiálló ágaira a frissen lekaszált terményt, takarmányt aggatják, hogy gyorsabban száradjon

⇨ oszlopokon álló épület, amelynek nincs oldala

ágasfa fn ⇨ erős oszlop, amely a ház két végén kívül a mestergerendát tartja

⇨ földbe erősített többágú rúd; ágas

ágát fn ⇨ különféle színű, rétegekből álló tömött kvarcfajta; achát

ágazat fn ⇨ fa, bokor ágainak összessége, szövevénye; korona

⇨ agancs; szarv

⇨ vmely régi v. nagy család, családfa különféle szétágazásai, ágai; család; nemzetség

agazó fn ⇨ kecskepásztor

ágbog fn ⇨ bonyodalom; galiba; nehézség

agenda, ágenda fn ⇨ napirend; program

⇨ elintézendő dolog, ügy; elintéznivaló; tenni-való; teendő

⇨ notesz; határidőnapló

⇨ szertartás; szertartáskönyv

⇨ keresztelési anyakönyv

ágens fn ⇨ üzleti megbízott; képviselő; ügynök; közvetítő; tisztviselő

⇨ vmely politikai szervezet, csoport megfizetett embere, megbízottja; ügyvivő; politikai ügynök; meghatalmazott

⇨ kém; ügynök

ágfa fn ⇨ ágakból, gallyakból álló tüzelő; rőzse; gallyfa; gally

agg, aggik ige ⇨ (vmely anyag) térfogatában kisebb, tömörített, sűrűbb lesz; összezsugorodik; összetöpped; összeesik; fogy

⇨ öregszik; vénül; korosodik

⇨ aggodalmaskodik; aggódik; nyugtalankodik

aggalék fn ⇨ járulék; tartozék

aggás fn ⇨ aggódás; aggodalmaskodás

aggaszt ige ⇨ (vmely anyagot, testet) térfogatában összezsugorít, tömöttebbé, sűrűbbé tesz; meg- v. összetöppeszt

aggat ige ⇨ zavar, feltart vkit; okvetetlenkedik; alkalmatlankodik; lábatlankodik

aggatódzik ige ⇨ akadékoskodik; kötekedik; kukacoskodik

aggfi fn és mn ⇨ nőtlen férfi; agglegény

agglant fn ⇨ öregasszony; vénasszony

agglegény fn ⇨ zsírban sült, lepény- v. pogácsaszerű tészta, amelyet tejjel leöntve esznek

aggnó fn ⇨ vénasszony; idős asszony

aggó mn ⇨ aggódó; aggodalmaskodó; nyugtalankodó

aggóskodik ige ⇨ aggodalmaskodik; aggódik; nyugtalankodik

aggrege fn ⇨ dajkamese; mesebeszéd; mende-monda

aggság fn ⇨ aggodalom; gond; baj

aggszó fn ⇨ hiábavaló beszéd; üres fecsegés

áglál ige ⇨ tákol; told-fold; összetákol

áglálódik ige ⇨ akadékoskodik; kötekedik; okvetetlenkedik; okoskodik

agler fn ⇨ sátor

ágoz ige ⇨ metsz; nyeseget

agrárproletár fn ⇨ mezőgazdaságban bérért dolgozó, bérért v. bérbe fölfogadott (férfi); béres

agy fn ⇨ koponya; koponyacsont

ágy ige ⇨ (gabonát) a szérűn elterít; ágyásol

agyagsár fn ⇨ vályog; téglagyag; tapaszto-agyag

agyal ige ⇨ agyba-főbe üt, ver; ütlegel; bántalmaz; elver

ágyal ige ⇨ megveti az ágyat; ágyaz

⇨ (veteményeknek) ágyást készít

agyalágyult mn ⇨ bénult; béna; szélütött

agyardodik, agyarog ige ⇨ (személy) vki ellen bosszút forral, dühösködik, irigykedik vkire; fenekedik

agyas¹ mn ⇨ nyakas; keményfejű; furfangos; ravasz

agyas² mn ⇨ jól megtermett; erős; vaskos

ágyas, ágyás fn ⇨ a gabona kiterítése (szérűn, azaz sima területen), hogy a lovakkal kitaposassák a gabonaszemeket a kalászbokból

ágyasház fn ⇨ hálószoba; hálóhelyiség; hálóterem

agyaskodik ige ⇨ okoskodik; töpreng; elmélkedik

⇨ kötekedik; akadékoskodik; okvetetlenkedik

agyaskodó mn ⇨ akaratos; makacs; önfejű; nyakas

ágyaz ige ⇨ (szérűn, azaz sima területen) a gabonát kitepergeti, hogy a lovakkal kitaposassák a gabonaszemeket a kalászbokból

ágybeli fn ⇨ ágynemű

agydűh fn ⇨ napszúrás; hőség

ágyékhártya fn ⇨ rekeszizom

ágynemű fn ⇨ fekvőhelyfajta

ágyó fn ⇨ ágyú; löveg

ágyásátor fn ⇨ ágymennyezet; baldachin

agyszélhúdés, agyhúdés fn ⇨ agyvérzés; gutta; szélütés

ágyzerszám fn ⇨ ágynemű; ágyhuzat

ágytárs fn ⇨ nem hites feleség; ágyas; szerető

ágytörő fn és mn ⇨ házasságtörő; hűtlen; csapodár; hűtlenkedő

ágyúnaszád fn ⇨ kisebb vitorlás hajó, amelynek csak a fedélzetén van néhány ágyú

agyusztál ige *lásd adjusztál*

ágyútaliga, ágyútalyiga fn ⇨ az ágyú hátulsi részéhez akasztható kétkerekű taliga, amelybe a vontató állatot befogják

ágyúteke fn ⇨ ágyúgolyó

ahajt hsz ⇨ a szóban forgó helyen v. annak tájékán; ott; amott

⇨ azonnal; mindjárt

⇨ azután; arra; azzal

ahán isz ⇨ (hirtelen felvillanó gondolat közlését bevezető szó)

ait hsz ⇨ azért

áj¹ ige ⇨ ás; kimélyít; felás

áj², ajó fn ⇨ jegy; jellegzetesség

áj³, aj fn ⇨ keskeny völgy; szakadék

⇨ nyílás; bevágás; rovátka; köz

ájajtatós mn *lásd ajtatós*

ajak fn ⇨ ivóedény széle

⇨ áll; állkapocs

ajakpirosító, ajkpirosító fn ⇨ pálcika v. rudacska alakú, viaszt, olajat, festéket és illatosító anyagokat tartalmazó, kemény, zsíros, könnyen kenődő és tapadó festék, amellyel a nők ajkukat pirosítják; rúzs

ajanca fn ⇨ rúd; kötél

ajándék, ajándok fn ⇨ újszülött gyermek

ajánl ige ⇨ megkínál; megvendégel; kínál

ajánlat¹ fn ⇨ ajánlás; javaslat

⇨ az a levél, amelynek írója vkinek a jóindulatát, pártfogását kéri vki számára; ajánlólevél

ajánlat² fn ⇨ áldozat

ajárol ige ⇨ ajánlgat; kínál

ájazó fn ⇨ zabola; zabla

ajéjt ige ⇨ áhít; óhajt

ajejtat fn ⇨ akarat; kívánság

ájer, áer fn ⇨ levegő; szellő; szél

ajk fn ⇨ ajak; szájszél

⇨ ivóedény széle

⇨ áll; állkapocs

ajkál ige ⇨ örömben kiáltozik; ujjong

ajkpirosító fn *lásd ajakpirosító*

ájnszlág fn ⇨ a boroshordók fertőtlenítésére használt kénlap v. kénrúd

ájós fn ⇨ kútmester; kútásó

ájatos, ajajtatós mn ⇨ szenteskedő; áhítatos

ajtósarok fn ⇨ a szobának az a szöglete, amelyet a kinyitott ajtó szárnya eltakar

ajtószegező fn ⇨ retesz

ákáció fn ⇨ izgágaság; akadékoskodás; kötekedés; okvetetlenkedés

akadályos mn ⇨ nehéz; vesződséges

akadék fn ⇨ az, ami az utunkban van, járásunkat, könnyű mozgásunkat gátolja; akadály; torlasz

⇨ tövis; túske; száalka

⇨ zavar; fennakadás

akadékos mn ⇨ sok bajjal járó; nehézségeket támasztó

akadékoskodik ige ⇨ (vmely akadály) a továbbjutást, célba érést gátolja, nehezíti

akadékoz ige ⇨ akadályoz; hátráltat

akadékvető mn ⇨ akadékoskodó; okvetetlenkedő; kötekedő

akar hsz ⇨ akár

akasztal ige ⇨ kapcsol; hozzákapcsol; hozzáilleszt

⇨ öltöget; varr

akasztaló fn ⇨ kendő

akcentus fn ◇ ékezet

akceptál ige ◇ vmely zárt körű társaságba befogad vkit

◇ elfogadja vki véleményét

akcia fn ◇ részvény

akció fn ◇ széksértésért, azaz a bíróság előtt tett v. elkövetett sértő kijelentésért, magatartásért járó pénzbüntetés

◇ gyászbeszéd; búcsúztató; búcsúbeszéd

akcionárius fn ◇ részvényes

akcsa, akcse fn ◇ régi aprópénz; fillér

◇ kis török ezüstpénz

akklamáció fn ◇ éljenzés; ünneplés; tetszésnyilvánítás

akkomodál ige ◇ vmihez alkalmassá, alkalmazkodóvá tesz vkit, vmit; hozzáilleszt

akkorára hsz ◇ akkorra; addigra

akkordmunka fn ◇ a teljesítmény alapján fizetett munka; szakmánymunka

akkordrendszer fn ◇ (a munkabérek megállapításában) az a rendszer, amelyben a munkás keresete az általa egy időegység alatt elkészített termékek mennyiségétől v. a teljesített műveletek számától függ; teljesítménybérezési rendszer

akkumulál ige ◇ felhalmoz; összegyűjt; tartalékot képez

akla¹ fn ◇ fonal; szál

◇ szegecs; faék

akla², aklál ige ◇ tákol; összeró; toldoz-foltoz

akna fn ◇ kémény

◇ sóakna; sóbánya

◇ hordólyuk

◇ a hordó dugója

akó fn ◇ országok, sőt városok szerint különféleképpen meghatározott, általában félhektónyi, azaz kb. 54 literes űrmérték

akol fn ◇ rudakból, szálfákából összerótt, a jószág, különösen juhok összetartására való kerítésféle, ill. az ezzel körülzárt hely a legelőn ◇ egyetlen tágas helyiségből álló istállószerű épület, amelyben a juhok éjjel v. a legelésre kedvezőtlen időben tartózkodnak

◇ (halászatban:) nádfalakkból álló halfogó eszközzel, azaz vejszével elkerített hely

akolit fn ◇ gyertyatartó

akolófa, akolópálca fn ◇ a hordó űrmértékének v. a hordóban levő folyadék mennyiségének meghatározására használt rovátkás rúd

akona fn ◇ (hordón v. öblösebb zárt edényen) száj, nyílás

◇ dugó a hordó v. más zárt edény szájának befödésére, elzárására; akna

◇ kémény; akna

ákovita fn ◇ égetett, rendszerint édes pálinka

◇ petróleum

akóz ige ◇ vmely hordó űrtartalmát akolófával, mérőpálcával meghatározza

aktor fn ◇ színész; szereplő; színművész

◇ felperes; vádló

aktrix fn ◇ színésznő

aktus, akt fn ◇ színdarab felvonása

◇ színdarab előadása

akut mn ◇ gyors; heveny; rohamos

◇ sürgős; megoldásra érett

akvavitás fn ◇ pálinkafőző

akvirál ige ◇ gyűjt; szerez

akvizíció fn ◇ szerzemény; préda; zsákmány

ál mn ◇ álnoksággal, hamissággal teli; álnok; hazug; csalárd

ala fn ◇ nagyobb lovascsapat

alá hsz ◇ mélyebben fekvő területen; lenn; lejjebb; alant

◇ délibb területen; délibb vidéken; délebbre

alabárd fn ◇ hosszú nyelvű, szekercseszerű vágó-és szúrófegyver

alabárdos fn és mn ◇ alabárdal felfegyverzett katona

alacsony mn ◇ aljas; alávaló; becstelen; hitvány; romlott; galád

alafa fn ◇ zsold; járandóság

◇ ételadag; porció

◇ tekintély; méltóság; becsület; tisztesség

alagya fn ◇ elégia

aláh ige ◇ gondol; vél

aláhajol ige ◇ (személy) lehajol

◇ (fej) lecsüng, lehajlik, lehorgasztva marad

aláhajt ige ◇ lehajol

alájáró fn ◇ csak észak–déli irányban szánható terület

◇ mélyebben fekvő területre vezető út

alájegyez ige ◇ nevét v. kézjegyét vmi alá írja; aláír

alajt ige ◇ gondol

alak¹ fn ◇ baba; kisbaba; apróság

◇ bábu; figura

alak² fn ◇ álarc; maszk

alak³ fn ◇ keveréktakaromány; másodrendű árpa

alakor fn ✧ ritka, igénytelen és hidegtűrő búzaféle

alajos fn és mn ✧ olyan személy, főként férfi, aki mások mulattatására, primitív népeknél vallásos szertartás szereplőjeként, arcát, külsejét eltorzítva embert v. állatot utánoz; figurás; komédiás

✧ olyan (személy), aki megtévesztésül, gyakran vmely csíny v. gaztett elkövetésére más személy alakját ölti magára; álruhás; álarcos; maszkos

✧ színész

✧ kétszínű; képmutató; alakoskodó

alakozik ige ✧ komédiázik; szemfényvesztéssel foglalkozik

alakvas fn ✧ megfelelő alakú homorú vas, amelybe a kovácsolandó izzó vasat verik; odor

alakzat fn ✧ csábító kép, ábránd

álahak fn ✧ álöltözet; jelmez; maskara

alamán fn és mn ✧ német v. németországi

alamár mn ✧ tunya; lusta; lomha; rest

alamázia fn ✧ pálinka

alamódi mn ✧ divatos; népszerű

alamuszi mn ✧ aluszékony természetű, tehetetlen, ügyefogyott, mamlasz (személy, főként férfi)

alán, alánus fn és mn ✧ német

alant hsz ✧ lent a mélyben; alacsonyan fekvő helyen

alantas, alanti mn ✧ lent elterülő; mélyebben fekvő; lenti

✧ alacsonyabb társadalmi rétegből származó, ehhez tartozó (személy, csoport); (a társadalmi rangsorban, tagozódásban) alacsonyan álló

alaputréta fn ✧ húsfélékből hagymával készült étel

álarcos mn ✧ olyan (személy), aki félrevezető szándékból igazi valóját elfedve másnak mutatja, színleli magát, álarcot visel

alarm fn ✧ riadó; riasztás

✧ riadalom; rémület

alarmíroz ige ✧ (katonaságot, rendőrséget, tűzoltóságot v. más szervet) riadóval v. egyéb módon azonnali cselekvésre készütségbe helyez, v. sürgős intézkedésre utasít; riaszt

✧ felver; felébreszt

alással hsz ✧ (főleg kérést, köszönést jelentő igével kapcsolatban, közvetlen és udvarias

stílusban, a kifejezés udvarias voltának nyomósítására:) alázatosan

alászáll ige ✧ (személy, közösség) rossz anyagi körülmények közé kerül

alászolgája msz ✧ (távózáskor használt köszönési formula:) alázatos szolgája (vagyok); ajánlom magam

✧ (üzletben a kereskedőnek a vevő érkezésekor használt köszönő formulája)

alátermett mn ✧ alacsony; kicsi; apró termetű

alattas, alattos mn ✧ alantas; aljas; alávaló

alattság fn ✧ hajók vontatására v. kikötésére használt vastag kötél

✧ (vitorlás hajón:) kötélzet

✧ vitorlarúd

alávaló mn ✧ alacsony hivatalban, állásban levő, alacsony beosztásban dolgozó (személy)

alba fn ✧ fehér ruha

albíró fn ✧ a bírói rangfokozat legalsó fokára kinevezett, rendszerint járásbírószágon működő első fokú bíró

✧ az a személy, aki vmely városnak, nagyobb községnek bíróját helyettesíti

album fn ✧ feljegyzésekre, kedves idézetek, versek bemásolására szánt, üres lapokból, levelekből álló, rendszerint díszesebb kötésű könyv

álcs fn ✧ ács; tetőfedő

áld ige ✧ tréfásan átkozva emleget, szidalmaz vkit, vmit

áldomás¹ fn ✧ vmely sikeres vállalkozást, befejezett munkát, győzelmet, sikert v. más örömdetes alkalmat ünneplő lakoma, víg evés-ivás, borozás

✧ különösen adásvételt, üzletkötést, szerződést, fontos megállapodást, egyezséget, főként városi alkut megpecsételő, szentesítő ünnepélyes v. barátságos evés-ivás, iddoggálás

✧ ünnepélyes alkalommal vkire, vmire mondott felköszöntés, szerencsekívánat

✧ áldás; jótétemény; kegyelem

áldomás² fn ✧ pogány áldozat, ill. áldozat bemutatása

áldozár, áldor fn ✧ a katolikus egyházban a felszentelt pap neve; áldozópap

alejt ige ✧ vél; gondol; alít

alejtat fn ✧ szándék; akarat

alélt mn ✧ ájulás v. alvásszerű állapotot mutató (időszak, helyzet, személy)

alfabétum fn ⇨ ábécé; betűrend

⇨ ábécéskönyv; olvasókönyv

algimnázium fn ⇨ a régi közoktatásügyi szervezetben a nyolcosztályos főgimnáziummal szemben négy- v. hatosztályos középiskola

álgú fn ⇨ ágyú; löveg

alház fn ⇨ földszint

alimentáció fn ⇨ ételmezés; étkeztetés; ellátás

alimentál ige ⇨ ételmez; segítéyz; táplál

alimentum fn ⇨ ételmiszer; táplálék

alispán fn ⇨ a régi vármegye közigazgatásának feje, első választott tisztviselője

alít ige ⇨ vél; gondol, sejt; hisz

⇨ megerősít; igazol

álivánka fn ⇨ kukoricalisztból készült, aludt-tejjel v. különféle savanyú tejjel kevert, sós, kapros sütemény

alj¹ fn ⇨ a jószág alá szórt szalma, alom

⇨ alja búza; ocsú

alj² fn ⇨ bázis; lúg

aljadék fn ⇨ a kicsévelt gabonának rostáláskor különváló szemetes alja, törmelék; hulladék; ocsú

aljas mn ⇨ üledéket tartalmazó (folyadék); zac-cos; üledékes

⇨ sok szemetet, ocsút tartalmazó (gabona)

⇨ alacsony; alant levő; mélyen fekvő

⇨ alacsony színvonalú

⇨ alacsony társadalmi rétegből származó, alsóbb rangú, rendű (személy, csoport)

aljáz ige ⇨ az almot elkészíti; almoz

aljzás fn ⇨ szálfák alatt nőtt fiatal fák csoportja

aljgyzó fn ⇨ (a tanácsok megalakulásáig az ún. önkormányzatokban) választott tisztviselő, aki fogalmazási munkakört látott el

⇨ (bíróságokon) a bírósági jegyzőnél alacsonyabb rangú, de vele azonos munkakört betöltő tisztviselő

alkalmatos mn ⇨ alkalmas; megfelelő

alkalmatosság fn ⇨ vmire alkalmas, használt v. kényelmet biztosító készülék, eszköz, berendezés, bútor

⇨ jármű; alkalmi fuvar; kocs

⇨ utazási lehetőség; közlekedési eszköz, jármű; alkalom

alkalmazik ige ⇨ sötétedik; alkonyodik

alkalom¹ fn ⇨ utazási lehetőség; közlekedési eszköz; jármű; alkalmatosság

alkalom² fn ⇨ szerződés-kötés

⇨ megegyezés; alku; megállapodás

alkáplár fn ⇨ altiszt

álkép fn ⇨ lárv

alkímia fn ⇨ középkori titokzatos tudomány; aranycsinálás

alkirály fn ⇨ államfő helytartója; kormányzó

alkó, alkú mn ⇨ alkalmas; megfelelő

alkolmaszik ige ⇨ esteledik; alkonyodik

alkotmány fn ⇨ alkotás; teremtmény

⇨ építmény; emelvény

⇨ szerkezet; készítmény

alkotvány fn ⇨ alkotmány; építmény

alkóv, alkova fn ⇨ nagyobb szobának fülkeszerűen elkülönülő része

alkörmös fn ⇨ hegyes, tojásdad levelű, fehér v. piros fürtös virágzatú kerti dísznövény, amely gyakran elvadulva tenyészik; berzseny; borszöny

alkuda, alkuház fn ⇨ tőzsde

alkudik ige ⇨ szegődik; munkába áll

alkusz fn ⇨ kereskedelmi ügyletek közvetítésével meghatározott díj fejében hivatásszerűen foglalkozó személy

alkuszdíj fn ⇨ hivatalosan megállapított jutalék, díj, amely az alkusznak az általa közvetített ügyletek után jár

alkuvás fn ⇨ alkudozás; egyezkedés

álladalom fn ⇨ állam; birodalom

⇨ helyzet; állapot

álladék fn ⇨ vagyon, örökség állandó része; állomány; állag

álladó fn ⇨ a fejfödőt, főként kalapot v. sisakot az állhoz erősítő szíj v. szalag

⇨ kisgyermekek álla alá kötött kendőcske

⇨ a kantárhoz tartozó lánc v. szíj, amely a ló álla alatt átkapcsolva nem engedi előrecsúszni a kantárt

állag fn ⇨ lényeg; érdemi rész; fődolog

allakos mn ⇨ jó formájú; csinos

állandó mn ⇨ állhatatos, kitartó, hű

állapik, állapék ige ⇨ megáll; megtorpan

⇨ hosszabb ideig időz vhol; álldogál

⇨ kitart vmi mellett

állapotos fn ⇨ jó módú; gazdag; tehető; vagyonos

állás fn ⇨ állatok átmeneti, ideiglenes pihenő v. alvóhelye, ill. erre alkalmas, használt helyenyesztet, szellős, nyitott oldalú építmény

✦ (csárda, vendégfogadó udvarán) építmény a betérő vendégek fogatai számára
 ✦ (istállóban) egy-egy ló, szarvasmarha helye, melyet rendszerint korláttal különítenek el
 ✦ fából készült emelvény, állvány
 ✦ kikötési hely; révpart
állat¹ ige ✦ állít; tesz; helyez
 ✦ emel; épít; létesít
állat² fn ✦ teremtmény; élőlény
 ✦ létező dolog
 ✦ termet; külső
állat³ fn ✦ esemény; történet
állatgyógyász fn ✦ állatorvos
állatisme fn ✦ állattan
állatkör fn ✦ állatöv; zodiákus
állatország fn ✦ az állatok összessége; állatvilág; fauna
állatos mn ✦ fontos; lényeges
állatúra fn ✦ minden (ingó v. ingatlan) vagyon, amelyet a nő hoz a házasságba a könnyebb megélhetés érdekében
állazo fn ✦ a kantárhoz tartozó lánc v. szíj, amely a ló álla alatt átkapcsolva nem engedi előrecsúszni a kantárt; álladzó
allé fn ✦ egyenes, fasorral szegélyezett út
allegál ige ✦ vitat; vitatkozik
állékony mn ✦ stabil; szilárd; biztos
alligáció fn ✦ ötvözet
állítás fn ✦ sorozás; újoncozás
állításköteles mn ✦ sorköteles
állkapca fn ✦ állkapocs
alló msz lásd **aló**
álló fn ✦ járószek kisgyermek számára; gyermekállóka; járóka
 ✦ állvány gyümölcsöskertekben hernyózásra, gyümölcs leszedésére v. dohány szárítására
allódium fn ✦ nemesi telek
állógallér fn ✦ (férfiviseletként) fehér vászonnál készült, erősen kikeményített, lehajtott rész nélküli gallér, amit rendszerint fém- v. csontgombokkal erősítenek az inghez
 ✦ (női ruhán) a nyakhoz simuló, pánt formájú gallér
állogat ige ✦ (fekvő helyzetben levő tárgyakat) álló helyzetbe állítgat
 ✦ v. hova egymás után odatesz, s ott álló helyzetben elhelyez vmiket
 ✦ helyre állítgat vmit; megújít
állókép fn ✦ szobor

állomány¹ fn ✦ vminek állandó lényege, minden megjelenési formájának az alapja; szubsztancia; lényeg
állomány² fn ✦ állam

állomás fn ✦ (postakocsin való utazás útvonalán) olyan hely, ahol az utasok rendszerint megállnak, megpihennek, s ahol esetleg a lovak váltása történik

állong ige ✦ (személy) egy helyen tétlenül, ácsorogva, vesztegelve áll; álldogál

✦ (dolog) mozdulatlanul áll

állópénz fn ✦ félretett, nem kamatozó pénz

allövet fn ✦ orvosi beöntés

allúzió fn ✦ célzás; utalás; példálózás

állvány fn ✦ oszlop; támaszték; tartóoszlop

almanach fn ✦ naptári részt, valamint gyakorlati tudnivalókat, adatokat, esetleg névjegyzéket tartalmazó időszaki nyomtatvány; évkönyv; zsebkönyv

almárium, almárium, almárjom fn ✦ edény, könyv, ruha stb. tartására használt ajtós v. fiókos, polcokkal ellátott szekrény legtöbbször falra szerelve

✦ fegyvertartó szekrény

almáros mn és fn ✦ almaárus

almás mn ✦ alma nagyságú, többé-kevésbé kerek foltokkal tarkázott (ló, ill. lószín)

✦ almaárus

almásderes, almásszürke mn ✦ almához hasonló kerek foltokkal tarkított, szürke (ló)

álmékony mn ✦ aluszekony; hétalvó; álomszuszék

álmél¹ ige ✦ megrémül; megijed; megretten; összerenzen; megriad

álmél² ige ✦ csodálkozik; ámul; álmélkodik; bámul; ámuldozik

almoz ige ✦ (szarvasmarha v. ló alá) friss szalmát tesz; az állatoknak fekvőhelyet készít

alnem fn ✦ a nem nemesi osztály; a nép

álnolkodik¹, álnalkodik ige ✦ álnokoskodik; gonoszokodik

álnolkodik² ige ✦ leselkedik; leskelődik

alod ige ✦ alszik

aló, alló msz ✦ (mielőbbi távozásra való felszólításként:) takarodj!

✦ (gyors előrehaladásra biztató szóként:) uccu!; nosza!; indulj!

alómars msz ✦ lódulj!; gyerünk!

✦ takarodj!; hordd el magad!

álombolygó fn ⇨ alvajáró; holdkóros
álomital fn ⇨ altató; altatószer; mákony
álomlátás fn ⇨ az a tény, hogy vki álmodik, álmokat lát, ill. ennek képszerű tartalma; az, amit vki álmában lát; álmodás; álom; álomkép; látomás
álomtáska mn ⇨ aluszékony; álomszuszék; aludni szerető (ember)
álorca fn ⇨ álarc; maszok
álorcáz ige ⇨ rejt; titkol; leplez
alot ige ⇨ vél; gondol
alp fn ⇨ alap; alapzat; talapzat
alpi mn ⇨ alpesi
alrend fn ⇨ köznép; nép
álság fn ⇨ hamisság; hazugság; ravaszság
alsóing fn ⇨ fehér házivásonból készült alsószoknya; pendely
alszeg fn ⇨ alvég; faluvég
alszél fn ⇨ déli szél
álszín fn ⇨ ürügy; kifogás; mentség
álszínű mn ⇨ tettettet; színlelt; hamis; látszólagos; hazug; álságos
által nu ⇨ át; keresztül
általcsepegtet ige ⇨ átszűr; megszűr; leszűr
általgyakdos ige ⇨ átdőf; átszűr
általkodik ige ⇨ megszégyenül; szégyent vall; nevetségesé válik
általlag nu ⇨ át; keresztül
általmenő fn ⇨ átló
általság fn ⇨ szélesség
általút fn ⇨ keresztelkedés; keresztút; útkeresztelkedés
általver ige ⇨ (ételt, élelmiszert) áttör, átnyom, passzíroz
általvető fn ⇨ olyan kettős tarisznya v. közepén átkötött zsák, amelyet úgy hordanak, hogy egyik fele elöl, másik hátul lóg, v. az állat hátán átvetik
alterál ige ⇨ módosít, megváltoztat vmit ⇨ (hang v. hangzat magasságát) módosítja, felemeli v. leszállítja
altruista fn és mn ⇨ mások javáért érdekel nélkül munkálkodó; önzetlen
aludtság fn ⇨ öregség; aggság; vénység
alumnus fn ⇨ deák; tanuló; papnövendék ⇨ kegyelemből táplált; vkinek a támogatásából élő; ösztöndíjas
álút fn ⇨ titkos, rejtett út
alutó fn ⇨ altató; altatószer

alvég fn ⇨ (vmely településen, főként községben) rendszerint déli v. mélyebben fekvő rész; alszeg
 ⇨ a település déli v. mélyebben fekvő részén lakók összessége
alvidék fn ⇨ sík, alacsony fekvésű vidék
 ⇨ az ország déli, dél felé fekvő része
alvó, alvószoba fn ⇨ hálószoba
alvókamra fn ⇨ hálókamra; hálószoba
ama fn ⇨ alma
amábilis mn ⇨ kedves; szeretett
amatőr fn ⇨ műgyűjtő
ámbitus fn ⇨ falusi ház udvarra néző oldalán épített, fedett, oldalt nyitott v. korláttal elzárt, védett, rendszerint oszlopos tornác, széles folyosó
ámbra fn ⇨ illatos, viasszerű anyag
ambulancia fn ⇨ (a harctéren) mozgó kórház, ill. köztözhely
amerikáner fn ⇨ nyomdai gyorsajtó
amerikánus mn ⇨ amerikai
amerikás fn ⇨ az Amerikai Egyesült Államokba v. Kanadába kivándorolt és onnan hosszabb tartózkodás után hazatért személy
amerikázik, amerikáz ige ⇨ (dolgozó) a munkaviszonyok megjavítása végett szándékosan vontatottan végzi munkáját, hogy a csekélyebb teljesítménnyel a munkáltatót követelésének teljesítésére kényszerítse
 ⇨ (munkás lustaságból v. más okból a munkaidő alatt) tétlenkedik; nem dolgozik; lazsal; lóg
amerikázó mn ⇨ dologtalan; tétlen; lógós
amhol hsz ⇨ amott; ott
amica fn ⇨ barátnő
 ⇨ szövetség; házasság
amicázik ige ⇨ barátkozik; komázik
amice fn ⇨ (leereszkedő megszólításként:) barátnő
 ⇨ (lekicsinylő, fölényeskedő v. tréfás megnevezésként:) fiatal ember
amicsodás nm ⇨ olyan, amilyen; akármilyen
ámolyog ige ⇨ terv és cél nélkül álldogál s jár-kál; ácsorog; ödög; ténfereg
 ⇨ szédül; támoanyag
amorózó fn ⇨ szerelmes fiatal férfiak szerepeit alakító csinos, jó megjelenésű színész
ampa fn ⇨ vödör; bádogvödör; kanna
ámpolna, ampolna fn ⇨ kanna; korsó
 ⇨ bor v. víz tartására szolgáló miseedény

anabaptista fn és mn ⇨ újrakeresztelő

analízis fn ⇨ felosztás; tagolás; osztályozás

anar fn ⇨ arany

anatéma fn ⇨ egyházi átok; kiközösítés; kiátkozás

anciennitás fn ⇨ elsőbbség; fölény; előny

ancug fn ⇨ öltözet; ruha

andalog ige ⇨ vmiben elmélázva, ábrándozva gyönyörködik

ándorodik ige ⇨ belemertül; belefeledkezik; elmélyed

ándung fn ⇨ sejtelem; előérzet

⇨ hangulat, kedv vmihez

⇨ lehetőség; kilátás; távlat

aneroïd fn ⇨ légnyomásmérő; légsúlymérő

angalit mn és fn ⇨ léhűtő; naplopó; semmirekellő

angária, ángária fn ⇨ fizetési részlet; bér; negyedévi járandóság

⇨ robot; jobbagymunka

angazsál ige ⇨ felfogad; szerződött

angélika fn *lásd* **angyélika**

angelus fn ⇨ imádságra szólító esti harangszó

angin fn ⇨ sűrű szövésű pamutvászon, melyből párnatok és a dunyha tokja készül

ánglis, anglius, ánglus fn ⇨ angol személy, rendszerint férfi

angolkisasszony fn ⇨ leányok nevelésével foglalkozó angol eredetű, római katolikus női szerzetesrend tagja

angolpark fn ⇨ vidámpark; vurstli

angoltapasz fn ⇨ sebtapasz; ragtapasz

angusztár fn ⇨ szűk szájú edény

ányg, ánygi fn ⇨ közeli, idősebb férfirokon felesége (vmely rokonához való családi viszonyában)

⇨ testvərbátya felesége (az öcshöz való családi kapcsolatában)

⇨ sógornő; sógorasszony

⇨ idősebb rokon, különösen nagybácsi felesége (fiatalabb rokonához való családi kapcsolatát tekintve)

anygal fn ⇨ anygalos, anygalokkal díszített bankó v. pénz

anygalbakancs fn ⇨ disznókörom

anygalbőr fn ⇨ könyvek bekötésére használt, színes, fényes papíros; márványpapír

⇨ bizonyos szerzetesrendek növendékeinek öltözéke

⇨ (tréfás megnevezésként:) katonai egyenruha; katonaruha

anygalcsinálás fn ⇨ a nem kívánt v. titkolt terhesség szándékos megszakítása; magzattelhajtás; abortusz

anygaltiszta mn ⇨ ártatlan; tiszta lelkű; romantlan

angyélika, angélika fn ⇨ angyalgyökér; angyalfű; paszternák

ánygi fn ⇨ (megszólításként v. megnevezésként:) kedves kis ányg v. fiatal ányg; férfirokon felesége

ánygorodott mn ⇨ elesett; erőtlen; gyenge

animál ige ⇨ lelkesít; élénkít; serkent

anker fn ⇨ horgony; vasmacska

annales, annalé fn ⇨ évkönyv; zsebkönyv; kalendárium

⇨ krónika; történet; feljegyzés

annotál ige ⇨ jegyzetekkel ellát; kivonatot; értelmez

ánslóg, áslóg fn ⇨ boroshordó kénezésére használt kénrudacska

⇨ kén

antal¹ mn ⇨ buta; bugyuta; ostoba

antal², antalkó fn ⇨ másfél akós hordó; hordócska

antantszj fn ⇨ (némely hadseregben) a jobb vállon átvett, a törzset keresztvező, a derékszjhoz csatolt szj; vállpánt; vállszj

antedatál ige ⇨ (vmely írásos közleményt, iratot) valóságos írásánál, kiállításánál korábbi időpontból keltez, korábbi kelettel lát el

antichambriroz ige ⇨ házal

antidotum fn ⇨ ellenszer; ellenanyag; ellenmég; ellenszérum

ántiját isz ⇨ (enyhe bosszúság, csodálkozás kifejezésére használt szó)

antul hsz ⇨ annál

anzáгол ige ⇨ rendez; elrendez

anzix, anziks fn ⇨ postai levelezőlap; képeslap; lap

anyag fn ⇨ agyag; sár

anyagelvű fn ⇨ materializmus híve; materialista

anyámasszony fn ⇨ (az anya megtisztelő megszólítása v. megnevezése)

⇨ (idősebb, tiszteletre méltó nő megszólítása)

anyányi mn ⇨ olyan (fiatal leány, ritkán nőtény állat), aki, amely már elérte anyjának v. egy

felnőtt nőnek, ill. kifejezett állatnak a nagyságát, nemi érettségét; olyan, hogy szinte már maga is anya lehetne; egészen kifejezett; felserdült; felnőtt

anyaszarv fn ⇨ eke nagyobbik szarva

anyaszülte fn ⇨ anyától született, anyától származó élőlény, halandó ember

anyjuk fn ⇨ (megszólításként és megnevezésként:) feleség

anyó fn ⇨ anyuka; anya; édesanya

anyós fn ⇨ idős, koros édesanya

apáca fn ⇨ kos alá még nem bocsátott fiatal, nőtény juh

apáca-fejedelemasszony fn ⇨ női szerzetesrend előljárója, vezetője

apácaklastrom fn ⇨ apácakolostor; apácázárda

apacs fn ⇨ nagyvárosok külterkein tanyázó, gyakran kitartott alvilági fiatalember

apacsing fn ⇨ tutaj evezőlapátja; evező

apacsing fn ⇨ laza szövésű, rendszerint fehér anyagból készült, nyitott nyakú ing, amelynek a gallérját a kabátra kihajtva viselik

apámuram fn ⇨ (az apa udvarias megszólítása v. megnevezése)

apanázs fn ⇨ szabályos időközönként adott pénzbeli támogatás; évjáradék

apastal fn ⇨ apostol

apát fn ⇨ a kolostor élén álló szerzetes

apátasszony fn ⇨ némely apácakolostor főnöknője

apatika fn ⇨ patika

apátság fn ⇨ kolostor

apellál, apellál ige ⇨ fellebbez, ellenkezik ⇨ támogatásért fordul vkihez; kérvényez ⇨ megkér; megkérdez

apelláta fn ⇨ bírósági fellebbezés; fellebbvitel lehetősége, ill. fokozata

áperte, ápertén hsz ⇨ kereken; nyíltan; őszintén; kertelés nélkül

apetitus, apétitus fn ⇨ étvágy

apex fn ⇨ vessző; írásjel

ápium fn ⇨ petrezselyem

apjuk fn ⇨ após

apjuk fn ⇨ gazda; házigazda; háziúr; családfő

apol, apolgat ige ⇨ csókol; csókolgat; puszil ⇨ becézget; hízeleg vkinek

ápolat, apolgatás fn ⇨ csók; puszi

ápolda fn ⇨ gyógyintézet; klinika

apológia fn ⇨ védőirat; védőbeszéd; védelem

áporog ige ⇨ kedvetlenül viselkedik

⇨ áporodottá válik; megposhad; megbüdösödik

após fn ⇨ idős, koros édesapa

⇨ nagyapa v. dédapa

apotéka fn ⇨ gyógyszerár; patika

apotekárius fn ⇨ gyógyszerész; patikus

apotheizált mn ⇨ átszellemült; emelkedett; magasztos

apparátus fn ⇨ felszerelés; berendezés

⇨ készülődés; készülés; előkészület

apellál ige *lásd apellál*

applaudál ige ⇨ tapsol; megtapsol

appreciál ige ⇨ felbecsül; értékkel; méltányol

apprehendál, aprehendál ige ⇨ neheztel; harragszik; zokon vesz

approbál ige ⇨ helyesel; egyetért; igenel

⇨ jóváhagy; engedélyez; beleegyezik

approximatív mn ⇨ megközelítő; hozzávetőleges; körülbelüli

ápril fn ⇨ április

aprít ige ⇨ (szót, beszédet) gyorsan, szaporán ejt, szaporáz; hadar

apró¹ mn ⇨ rövidre vágott, megkurtított (haj, bajusz)

apró² mn ⇨ vmely társadalmi réteg alsóbb v. legalsó fokán levő (személy)

apród fn ⇨ fegyverhordozó szolga

⇨ inas; tanuló

⇨ kicsi gyermek

aprójóság fn ⇨ házi szárnyas; baromfi

aprólék¹ fn ⇨ baromfi; aprójóság

⇨ kisgyermek

aprólék² fn ⇨ kis jelentőségű dolog; lényegtelen apróság, részlet

aprómarha fn ⇨ baromfi; aprójóság

aproság fn ⇨ baromfi, különösen csirke

aproszent fn ⇨ kisgyerek; csöppség; apróság

ara, ar fn ⇨ menyasszony; mátká

⇨ testvér

arabeszék fn ⇨ arab eredetű, stilizált növényi elemekből álló díszítőmotívum

arabs, arabus mn és fn ⇨ arab

áradat fn ⇨ áradás; ár; árhullám

⇨ patak; folyócska

áradozás fn ⇨ bőbeszédűség; szószaporítás; dagályosság

áram fn ⇨ áramlat; áramlás; özőnlés

⇨ irányzat; tendencia; mozgalom; irányvonal

arász ige lásd **arányoz**²

arány fn ⇨ tárgy; cél; irány

aranyas, aranyos fn ⇨ aranyműves; ötvös

⇨ aranymosó

aranygalléros mn ⇨ olyan (magasabb rangú katonatiszt, rendőrtiszt v. egyéb egyenruhás alakulat magasabb rangú tagja), akinek a gal-lérján a rangját jelző csillagok arany alapra voltak rávarrva

aranyhím fn ⇨ aranyhímzés

aranyifjú fn ⇨ gazdag polgári környezetből származó, mulatni vágyó, gondtalan v. léha életű fiatalember

aranykorona fn ⇨ (Ausztria–Magyarország területén) 1858-tól 1866-ig vert és forgalomban volt aranypénz

⇨ a papírkoronának az aranyalapra való átszámításakor alapul vett értékbeli egysége

aránylagos mn ⇨ meghatározott; kimért

aránylagoz ige ⇨ kimér; kiszab

aránylat fn ⇨ aránypár

aranymálinkó fn ⇨ sárgarigó

aranyos fn lásd **aranyas**

aranyoz ige ⇨ (könyv levágott szélét) úgy díszíti, hogy aranyfüsttel vonja be

arányoz¹ ige ⇨ vél; gondol; hisz; számíthat; latolgat

⇨ kikövetkeztet; kiszámol

arányoz², arász ige ⇨ céloz; célba vesz; irányoz

aranypili fn ⇨ aranybevonat; aranyfuttatás; aranyfüst

aranyszál fn ⇨ (becéző, kedveskedő, néha gúnyos megszólítás)

aranyzeg fn ⇨ férfi nemi szerv; pénisz

aranyzórú mn ⇨ olyan (állat), amelynek fényes, ragyogó, világos színű, sárgásbarna szőre van

aranyvirág fn ⇨ krizantém

⇨ (kedveskedő megszólítás)

arányzás¹ fn ⇨ vélekedés; elgondolás

arányzás² fn ⇨ célzás (fegyverrel)

áras mn ⇨ értékes; becses

arasz fn ⇨ az oldalt kinyújtott hüvelykujj és kisujj hegye közti távolság (mint népi hossz-mérték), amely kb. 15–20 centiméternek felel meg; arasz

arasznyi, arasztos, araszos mn ⇨ hüvelykujj és kisujj hegye közti távolságnyi; arasznyi

aratat fn ⇨ aratás; betakarítás

aratógazda fn ⇨ a gabona aratására szerződött munkások csoportjának, bandájának vezetője, aki a bandát szervezi, és képviselőjükben a birtokkal szerződést köt

arator fn ⇨ szántó-vető paraszt; földműves

aratórész fn ⇨ a learatott gabonának vmely szerződésben meghatározott hányada (rendszerint minden tizedik kereszt), amelyet a bérmunkában dolgozó arató munkabér fejében kap

arbite fn ⇨ döntnök; döntőbíró

arcanum fn ⇨ csodaszer; ír

⇨ titok; rejtély

arcáz ige ⇨ megszegyenít; pirongat

arcázás fn ⇨ szemrehányás; feddés; szidás

archa fn ⇨ szekrény; láda

architráb fn ⇨ oszlopokon nyugvó főgerenda

archívum fn ⇨ levéltár; irattár

arclat fn ⇨ arc; arckifejezés; kép

arcorr fn ⇨ ormány

arculat fn ⇨ arc; ábrázat

arcvonal fn ⇨ arcvonás

árdé, árdéj fn ⇨ zöldpaprika; paprika

árdó fn ⇨ királyi erdőóvók települése

⇨ az erdő felügyelője; erdőkerülő; erdész

aréna¹ fn ⇨ húgykőbetegség; vesekő; vesehomok

aréna² fn ⇨ olyan színházi épület, melynek kör alakú a nézőtere; színpör

árenda fn ⇨ a haszonbérletért fizetendő díj v. szolgáltatás; haszonbér

⇨ haszonbérlet

árendál ige ⇨ (földet, házat) haszonbérbe vesz; bérel

árendás¹ fn ⇨ haszonbérelő; bérlő

árendás² mn ⇨ olyan (földbirtok, ház), amelyet vki haszonbérbe vett

areopág fn ⇨ ítélőszék; bíróság; törvényszék

árestál ige ⇨ letartóztat; bezárat; lecsukat

árestáns fn ⇨ fogoly; rab

argalás fn ⇨ szikár, sovány ember

árguvál ige ⇨ vitatkozik; vitázik; érvel

árgyélus¹ mn ⇨ kalandozó; bolondos

árgyélus², árgyilus fn ⇨ (bosszúság, hirtelen harag kifejezésére használt szó)

⇨ (csodálkozás, elképedés kifejezésére használt szó)

árik ige ⇨ romlik

áristom¹, árestom¹ fn ⇨ kisebb szabadságvesztés, büntetés letöltésére használt épület v. he-

lyiség, főként a katonaságnál; börtön; fogház; zárka

✦ kisebb, enyhébb szabadságvesztés, főleg a katonaságnál; fogság

árístrom², **árestom**² fn ✦ zárójel

aritmetika fn ✦ számtan; számolás

árja mn ✦ indoeurópai

✦ (a fasiszták szóhasználatában:) olyan (személy), akit a zsidótörvények nem minősítettek zsidónak

árjadozó mn ✦ áradó; emelkedő; kiöntő; kiáradó

árjegyzék fn ✦ számla; blokk, áruszámla

✦ a számla összege

árjongás fn ✦ áradozás; lelkendezés

arkánium fn ✦ gyógyír; orvosság; csodaszer

árkány fn ✦ kb. 8–14 méter hosszú, ujjnyi vastag kötél végén karikával, amelyet az emberhez még nem szokott állatok kifogására használnak; pányva

árkász fn ✦ az utazókéhoz hasonló, de kisebb méretű feladatokat (védelmi vonalak, lövészárkok stb. építését) végző kisebb katonai műszaki alakulat tagja

árkeret fn ✦ árfolyam

árkolat fn ✦ kerítés; sánc

árkus¹, **árkos** fn ✦ ívpapír; ív

✦ nagy terjedelmű, széttárt papiros

✦ (*jelzőként*) egy ívet kitevő, egy ív nagyságú (papiros)

árkus² fn ✦ körív

árlejtés fn ✦ árcsökkenés; árzuhanás

✦ ártáblázat; árjegyzék

✦ versenytárgyalás; pályázat; tender

armada fn ✦ hajóhad

armádia fn ✦ sereg; hadsereg

armális fn ✦ nemesi levél

ármás fn ✦ törvénytörő; poroszló

✦ rabló; zsvivány

✦ román vajdai udvarbeli főtiszt

armatúra fn ✦ fegyverzet; hadifelszerelés

arméniai fn ✦ örmény

arnauta, **arnót** fn ✦ albán

árnyal ige ✦ árnyékba borít, árnyékosá tesz vmit; árnyékol

árnyék fn ✦ oszlopokon álló épület, amelynek nincsenek v. nem minden oldalának vannak falai; szín; fészér

árnyékház fn ✦ illemhely; vécé

árnyéklát fn ✦ szín; árnyalat

✦ félhomály; sötétedés

✦ árnyoldal; hátrány

árnyékóra fn ✦ napóra

árnyékoz ige ✦ árnyékba borít vmit; árnyékol

árnyékszék fn ✦ illemhely; mosdó; toalett; vécé

árnyéktartó fn ✦ ernyő; napernyő

árnyékvilág fn ✦ a földi élet; a mulandó világ

árol ige ✦ árul; árusít; kínál

ároló fn ✦ árus; eladó; kereskedő

aromata, **arommata** fn ✦ illatos szer; aroma

áros¹ mn ✦ olyan (áru, tárgy, dolog), amelynek nagy ára van; becses; drága

áros² fn ✦ árus; kalmár; kereskedő

árpa fn ✦ hárfa

arranzsál, **arranzsíroz** ige ✦ berendez; elhelyez; bebutoroz

arszlán¹ fn ✦ fiatalúr; ficsúr; piperkőc; pojáca

arszlán² fn ✦ oroszlán

árt ige ✦ (a babona szerint) varázslattal, ráolvasással megront vkit

ártandó mn ✦ ártalmas; káros

ártány fn ✦ ivartalanított, herélt disznó

ártás fn ✦ (babonás hit szerint) embernek, állatnak szemmel, ráolvasással v. más babonás eljárással való megrontása

✦ a megrontás eredménye

artikulus fn ✦ alapszabály; szabályzat

✦ cikk; cikkely; törvénycikk; bekezdés

artilléria fn ✦ tüzérség

ártó mn ✦ (a régibb néphit szerint) vmely személyt, állatot szemmel, ráolvasással v. más babonás eljárással, misztikus képességgel megrontó (személy)

áruda fn ✦ bolt; üzlet; üzlethelyiség

árudézsma fn ✦ (raktári) árukra kivetett rendkívüli állami adó

árva¹ mn ✦ szánandó; szerencsétlen

árva² fn és mn ✦ özvegy; társtalan

árvabíróság fn ✦ árvaszék

árvaszék fn ✦ törvényhatóságokban és rendezett tanácsú városokban működő, árvák v. egyéb gyámság alatt állók vagyonának kezelésével és egyéb gyámügyekkel foglalkozó elsőfokú gyámhatóság

árvaügy fn ✦ gyámügy

✦ az árvaszék hatáskörébe tartozó, rendszerint árvára vonatkozó ügy

árvavirág fn ⇨ hóvirág

árverel ige ⇨ áruba bocsát; árusít

⇨ (árverésen) az előző ajánlkozónál többet ígér;
árverez; licitál

⇨ árverést vezet

árverelő, árverő fn ⇨ árverező

árvíz fn ⇨ forrásvíz; gyógyvíz; ásványvíz

arzenál fn ⇨ fegyverraktár; lőszertár; fegyvergyűjtemény; fegyverkészlet

⇨ fegyvergyár

⇨ lerakat; tárház; készlet

⇨ tudás, ismeret, szellemi eszközök gazdag tárháza

ásadék, ásovány fn ⇨ ásvány

ásatag mn ⇨ régi; ősvi; divatjamúlt

ásítózik ige ⇨ vágyakozik; áhítózik vmire; sóvárog; epedezik

aska fn ⇨ tücsök

áslóg fn *lásd* **ánslóg**

áspa fn ⇨ mindkét végén T alakú, kb. egy méter hosszú rúd, amelyet közepén fogva s ide-oda fordítva az orsón v. gombolyagban levő fonálnak feltekert csomókba, pászmákba való szedésére használnak; motolla

áspis, áspiskígyó fn ⇨ vipera

⇨ veszekedő, házsártos személy

ássan hsz ⇨ alázatosan; alássan

ásvány fn ⇨ mesterséges árok

⇨ ásott kút, tó

asz fn ⇨ zab

aszag fn ⇨ trágya; szemét

aszaló, aszalós fn ⇨ a gyümölcsaszalás munkáját végző személy

⇨ fát szárító személy

aszalt mn ⇨ sovány, ösztövé, vézna (személy v. testrészt)

aszaly fn ⇨ a szoknya alja, szegélye

aszály fn ⇨ aszkór; szárazbetegség; tüdővész

aszályos mn ⇨ szárazság, csapadékhiány következtében összeaszott, összezsugorodott (termés, ill. szem)

aszap fn ⇨ gyalogos katona, harcos a török hadseregben

aszat, acat fn ⇨ igen szívós, mélyen gyökerező, a bogáncshoz hasonló tüskés gyomnövény; gordon

aszatol, acatol ige ⇨ vmely megművelt földterületet az aszattól erre a célra való szerszámmal megtisztít

aszatolás fn ⇨ a gabonavetések megtisztítása a vadon nőtt növényektől, gyomoktól (pl. a mezei aszattól); gordonyozás

aszfalt fn ⇨ sötétbarna, aláfestésre használt lazúrfesték

aszfaltum fn ⇨ aszfalt

aszju mn ⇨ aszott; elszáradt

aszkor fn ⇨ minden olyan, pontosan meg nem határozott betegség (pl. tüdővész, sorvadás), amely nagyfokú legyengüléssel, lesóványodással, elsoványodással jár

aszó fn ⇨ időszakos vízfolyás, szárazpatak

⇨ völgy; völgygyorost

⇨ fák kérgének lehántolásával kiszárított erdő-rész

aszok fn ⇨ téli gyümölcs eltartására használt polcos állvány

⇨ borospincében a hordók alá helyezett gerenda

aszokfa fn ⇨ nagy kazlak alá párosával helyezett gerenda, amelynek alkalmazása lehetővé teszi, hogy a kazlat alulról is járja a levegő

aszperzorium fn ⇨ szenteltvízhintő

asszaszin fn ⇨ orgyilkos

asszekuráció fn ⇨ biztosíték; bizonyosság

asszekurál ige ⇨ biztosító intézetnél biztosít vmit

⇨ vkit vmiről biztosít; kezeskedik vmiről

asszentál ige ⇨ besoroz; soroz; verbuvál

asszisztencia fn ⇨ segítség; segédkezés

asszisztens fn ⇨ tanársegéd (az egyetem orvosi karán, klinikán, kórházban)

asszony fn ⇨ királyné

asszonyállat fn ⇨ nő; nősemély; asszony

asszonybarát fn ⇨ nőnek női barátja, bizalmasa; barátnő

asszonyhűség fn ⇨ pityang; gyermekláncfű

asszonylak fn ⇨ hárem

asszonymunka fn ⇨ az a munka, amelyet asszony főként a háztartásban, a ház körül, ill. a gazdaságban végez; asszonymunka való munka ⇨ gyenge minőségű, felületes munka

asszonynéni fn ⇨ a beszélővel, a hallgatóval v. a szóban forgó személlyel rendszerint rokonságban levő asszony

⇨ (rokonságban lévő asszony kedveskedő v. udvarias megszólítása)

asszonynép fn ⇨ nők összessége v. kisebb-nagyobb csoportja

⇨ vhová, vkihez tartozó nők összessége

asszonyosság fn ◇ (gyakran megszólításként is:) hölgy, különösen tisztas, érett korú úriasszony

asszony személy fn ◇ (rosszallásként:) asszony

asszony szívű mn ◇ félenk; ijedős; gyáva

asszonytárs fn ◇ nőnek női embertársa

asszú mn ◇ megfonnyadt; megaszalódott; kiszikkadt; száraz; aszú

asztag, asztog fn ◇ a learatott gabona kévéiből összerakott, rendszerint széles, terjedelmes, több méter magas halom, amelynek alakja házra emlékeztet, ily módon védik a gabonát az esőtől, beázástól a cséplésig

◇ annyi, mint amennyit egy asztagba szoktak rakni; amennyi egy asztagot kitesz

◇ kőrakás; farakás

◇ nagy tömeg; nagy mennyiség

asztal fn ◇ nagy kazlak, asztagok oldalához épített v. rakott függő híd, amelyen a közvevítő rakodók állnak

◇ téli halászatnál a jégen az a négyszögletes lyuk, amelyen a hálót beeresztik

◇ ellátás; koszt

asztalfia fn ◇ falusi lakásokban levő, étkezésre használt asztal fiókja; asztalfiók

asztalnok fn ◇ (királyi udvari méltóságként:) az étel feltárlója; felszolgáló

asztalos fn ◇ ellátásért fizető diák v. vendég; kosztos

asztalszék fn ◇ közös tálból, ill. bográcsból való étkezésre használt alacsony asztal, amelynek közepén lyuk van a tál, ill. a bogrács számára

asztalszőnyeg fn ◇ aszalterítő; abrosz

asztog fn *lásd* **asztag**

asztorka fn ◇ vastag vászondarab, amellyel a teletöltött zsák száját befedik és befűzik

aszú mn ◇ sovány; vézna

◇ betegségtől, öregségtől lesoványodott

◇ víztelen; száraz

aszúság fn ◇ szárazság; aszály; csapadékhiány; forróság

átabota fn ◇ bekötött szemmel harcoló gladiátor

átabotában hsz ◇ kellő gondosság nélkül; hebehurgya módon; felületesen

átabotás mn ◇ darabos

atak fn *lásd* **attak**¹

átal¹ fn ◇ hordó

átal² nu ◇ által; keresztül; át

átalag fn ◇ Tokaj vidékén használt kisebb, kb. 75 literes hordó

átaljában hsz ◇ általában; rendszerint; általánosságban

átall ige ◇ becstül; értékel

◇ elszégyelli magát; restell; szégyell

átalló fn ◇ átmérő

átalság fn ◇ szemérem; tartózkodás

átcsap ige ◇ hirtelen átpártol vkihez v. vohova; átáll

átért ige ◇ (célzást, rejtett gondolatot) a nem egyenes kifejezésen keresztül is megért

átfordít ige ◇ (idegen nyelvű szöveget) lefordít; átültet

átfűz ige ◇ (személy) szorosán átölel vkit, vmit

áttható mn ◇ megható, szívre ható (érzés, érzelmi megnyilatkozás)

átilla, attila fn ◇ (katonai és magyar nemesi viseletként:) díszes, zsinóros, csipőn alul érő, testhez simuló férfikabát

atka fn ◇ kavicsos homok (folyók partján)

◇ dió v. mogyoró nagyságú mészképződmény az agyagban, ill. az ilyeneket tartalmazó agyagos, terméketlen talaj

átmenő fn ◇ átjáró

átmetszet fn ◇ keresztmetszet

átoksúly fn ◇ vkire, vmire átok súlyával nehezdedő csapás; súlyos átok

atomus fn ◇ atom

átszáll ige ◇ (folyón) átkel; átgázol

átszállás fn ◇ vmely vagyontárgynak, birtoknak, jognak, jogkörnek egyik birtokosról a másikra való szállása, más tulajdonába való kerülése, öröklődése

átszálló fn ◇ pofon; ütés; arculcsapás

átszarmazó mn ◇ járványos; fertőző; ragályos

attak¹, **atak** fn ◇ viadal; roham

◇ lovasroham

◇ váratlan támadás; bírálás; kritizálás

attak² fn ◇ szívroham

attakíroz, attakol ige ◇ rohamoz; ostromol; támad

áttesz ige ◇ (vmely nyelvre) más nyelvből lefordít vmit

attesztál ige ◇ igazol; tanúsít

áttétel fn ◇ idegen nyelvre v. idegen nyelvről való fordítás

attila fn *lásd* **atilla**

áttört mn ✧ művészi gonddal készült lyukacsos díszítésű

attrakció fn ✧ vonzás; vonzerő; vonzóerő

atval fn ✧ mostohaapa

átvető fn ✧ olyan ruhadarab v. annak tartozéka, amely a testet nem burkolja be, hanem csak lazán rásimul, ill. ilyen ruhadarabok összefogására való

atyabátya fn ✧ nagybácsi

atyafi fn ✧ férfi v. női rokon

✧ (hasonló származású személyhez való viszonyában, megszólításként is:) vkivel egy vidékről származó, egy helyen élő személy; földi

✧ (más vallású személyekhez való viszonyában:) vmely keresztény, főleg a katolikus felekezethez tartozó személy

atyafiság fn ✧ rokon

✧ atyafiúi, rokoni viszony; rokonság

✧ az atyafiak, rokonok összessége; rokonság

atyafiságos mn ✧ atyafihoz, rokonhoz illő; atyafiak szokása szerint való; baráti; testvéri

atyafiúi mn ✧ rokoni

✧ felebaráti

atyajafia fn ✧ vkinek a rokona

✧ (tréfás megszólítás rokonok közt)

audiencia fn ✧ fogadás; kihallgatás

auditor fn ✧ hadbíró

auktor fn ✧ az ókori klasszikus irodalomnak v. a tudományos szakirodalomnak ismert, neves képviselője; szerző; író

aulik fn és mn ✧ az uralkodói udvarhoz tartozó személy

✧ udvari érzelmű; az uralkodóhoz ragaszkodó

autobiográfia fn ✧ önéletrajz; önéletírás

autogejzír fn ✧ bojler; gázbojler

autografál ige ✧ saját kezűleg aláír; szignál; láttamoz

autokrát fn ✧ kényúr; zsarnok; önkényúr

automobil fn ✧ autó; gépkocsi

av ige ✧ avul; öregszik; vénül

avantgárd fn ✧ élcsapat; élgárda

avar fn ✧ lábön maradt, le nem kaszált száraz, aszott fű

avas¹ fn ✧ makkoltatásra szolgáló erdő

✧ nagy fákból álló öreg erdő, rengeteg

✧ tiltott erdő

✧ zsembékos, nádas, mocsaras terület

avas² fn ✧ a régiségtől, a hosszú állásban, az időtől megfeketedett, korhadt növényi anyag, termék

✧ régi, ócska, rozoga tárgy

avat ige ✧ (új textilneműt) vízbe v. vmely vegyi oldatba márt, áztat, hogy összehúzódjon, v. hogy tartósabbá, vízállóvá, használatra, feldolgozásra alkalmasabbá váljon

avatag mn ✧ régi, kopott, megviselt, ócska (tárgy, dolog)

✧ ósdi; elavult; idejétmúlt; divatjamúlt; ódon

avatott mn ✧ meghitt; közeli; közelálló

averzió fn ✧ gyűlölet; utálat

avik ige ✧ eggyé válik; belerögződik

avít ige ✧ koptat; nyű

avított mn ✧ avult; kopottas; ócska; régi

avizál ige ✧ felszólít; figyelmeztet

✧ értesít; közöl; megmond

avizó fn ✧ jelzés; útmutatás

avol ige ✧ régivé, ócskává válik; avul; kopik

azag fn ✧ tűzpiszkáló rúd; piszkafa

azalag, ázalék fn ✧ ételmaradék

✧ zsíros húsetel

✧ kása

✧ kerti veteményekből, főképpen hüvelyesekből készített főzelék

ázalog ige ✧ szivárog; átereszt; ereszt

azílium, azilum fn ✧ menedék; mentsvár

azon hsz ✧ afelett

azonban ksz ✧ közben; aközben; azután

azonegy hsz ✧ egyféle; ugyanaz

azonhamar, azonhelyt hsz ✧ rögvest; rögtön; tüstént

azonít ige ✧ azonosnak tart; azonosít; egybevet; összevet

azonképp hsz ✧ ugyanúgy; éppúgy; azonképpen; szakasztott úgy

azonkért hsz ✧ amiatt

azonság, azonosság fn ✧ személyazonosság ✧ változatlanság; egyformaság

azót fn ✧ nitrogén

áztat ige ✧ becsmérel; gyaláz; rágalmaz

áztató fn ✧ tó, mocsár, patak sekély vízű része, ahol kendert és lent szoktak áztatni

aszag fn ✧ tűzpiszkáló rúd; piszkavas

✧ dorong; pózna

✧ nyárs

✧ mutatóujj